

HAYAT SİGORTALARI VE BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ

Prof. Dr. KENAN TUNÇOMAĞ*

1. Genel olarak

Hayat sigortaları ekonomik açıdan gelişmiş ülkeler kadar, ekonomik açıdan gelişmekte olan ülkeler için de büyük bir önem taşır. Öte yandan, hayat sigortalarının kişisel açıdan çeşitli yararları vardır. Gerçekten hayat sigortaları sigortalının ölümü halinde ailesine ve sakat kalması halinde de kendisine belirli bir meblağın ödenmesini sağlar. Sonra hayat sigortaları, kişilere (sigortalılara) emekliye ayrılmaları halinde, toplu ödeme yapılmasını veya aylık irat bağlanmasını sağlar¹.

Birçok ülkenin sosyal güvenlik sistemleri vatandaşlarına gerekli yardımı sağlamada yetersiz kalmaktadırlar. İşte hayat sigortaları bu arada devreye girmekte ve ülkelerin sosyal güvenlik sistemlerini destekleyici ve tamamlayıcı bir hizmet ifa etmektedirler. Bu nedenle, bir çok ülkelerde hükümetler, hayat sigortaları sahiplerine “*vergi istisnası*” veya “*vergi teşvikleri*” sağlamaktadırlar².

Avrupa ülkelerinde görülen “*vergi istisnası*” uygulamalarına Türkiye de rastlanır. Gerçekten Türkiye’de 22.07.1998 gün ve 4369 sayılı yasa ile, Gelir Vergisi Kanununun 23, bent 11 ve 25, bent 3 maddelerinde yapılan değişiklik uyarınca, hayat sigortaları nedeniyle ödenecek “*emekli aylıkları*” ve “*toptan ödemeler*” i; “*en yüksek devlet memu-*

* İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

¹ BORA GÜRER, OECD Ülkelerinde Hayat Sigortası Ürünlerinin Vergilendirilmesi: Geçiş Sürecindeki Ekonomiler için Öneriler, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, 1995, s.1.

² BORA GÜRER, 2.

runa ödenen en yüksek ödeme tutarını” aşmadıkları takdirde, Gelir Vergisinden muaf tutulmuştur.

Ancak *Türk Hukukunda*, İstanbul Vergi Daireleri; hayat sigortalarının devamı süresince, sigortalılara ait paraların (teknik adı ile, *matematik karşılıkların*) şirketçe yatırıma yönlendirilmesinden sağlanan faiz gelirlerinde; bunların “*vergiden muaf olduğuna dair Gelir Vergisi Kanununda hüküm bulunmadığı*” iddiasıyla, “*Gelir Vergisi Stopajı*” ile “*Fon Payı Kesintisi*” uygulamış ve uygulamaktadırlar. Bu yanlış uygulamalara karşı açılan davalar üzerine, İstanbul’daki bazı vergi mahkemeleri; vergi dairelerinin “*sigortalılara ait, fakat sigortalılarınca elde edilmemiş faiz gelirlerine uyguladıkları stopajları*” hukuka aykırı bulmuş ve yapılmış, haksız stopajların ilgili sigorta şirketine iadesine karar vermişlerdir. Buna karşılık, İstanbul’daki üç vergi mahkemesi ise, “*hukuka aykırı olan bu stopajları*” yasal bulmuştur. Şu anda ilgili şirket tarafından açılan davaların bir bölümü; temyiz nedeniyle, sayın Danıştay’ın incelemesine sunulmuşlardır³.

Bu yazıda ise, hayat sigortaları devam ettiği sırada ödenen primlerin vergiden “*yani, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi*”nden istisna edildiğini belirten “*Gider Vergisi Kanunu*”nun 29.maddesinin İ bendi incelenmiştir. İşte Gider Vergisi Kanunu’nun 29/I bendindeki istisna hükmünün hayat sigortalarının en yaygın şekli olan “*bileşik (muhtelit) hayat sigortaları*” na uygulanması; İstanbul Vergi Daireleri ile İstanbul 9. Vergi Mahkemesi ve Danıştay 7. Dairesinin aşağıda belirteceğim kararları ile, kanımca, haksız olarak, engellenmiştir.

Aşağıda İstanbul Vergi Dairelerinin yaptığı haksız BSMV tarhi ile İstanbul 9. Vergi Mahkemesi ve Danıştay 7. Dairesi’nin bu *haksız Banka ve Sigorta Muamele Vergisi (BSMV) tarhına ilişkin kararlarının, Gider Vergisi Kanununun 29/İ maddesine hangi nedenlerle aykırı olduğunu gerekçeleri ile birlikte açıklamadan önce; (vergiyi doğuran olayın; yani hayat sigortalarının ve özellikle Bileşik (muhtelit) hayat sigortalarının genel yapıları hakkında) özet bir bilgi vermeyi gerekli buldum. Çünkü Hukukta ve Vergi Hukukunda da, maddi olay iyi teşhis edilmeden doğru hukuki sonuca ulaşabilmek mümkün değildir.*

³ Bu konu ile ilgili geniş açıklamalar ve Danıştay Kararları için, bak. KENAN TUNÇOMAĞ Matematik karşılıklar Getirilerinin Yanlış Vergilendirilmesi ve Danıştay Kararları, Yaklaşım, sayı 73, Ocak 1999

2. Hayat Sigortalarına İlişkin Özet Bilgi

İnsan ömrünün belirsizliğine bağlanan sigortalara, hayat sigortası adı verilir. Bu sigortalarda, sigortacı, sigortalanan kişinin ölümü veya (belli bir tarihte) sağ olması halinde sigortalanan kişiye belli bir meblağı ödemeyi taahhüt eder. Bu yüzden, hayat sigortaları, *kişi (şahıs) sigortaları* veya *meblağ sigortaları* olarak nitelenirler⁴.

Hayat sigortası, kural olarak, insan hayatının süresi ile bağlantılıdır. Hayat sigortası ya ölümün gerçekleşmesi (ölüm hali sigortası: Todesfallversicherung) veya belli bir yaşa ulaşma (sağolma hali sigortası: Erlebnisfallversicherung) ile gerçekleşir. Hayat sigortası çok zaman sakatlık sigortasını da (= invalidas risiko) kapsamak üzere yapılır⁵.

3. Sigortalanan Olaya Göre Hayat Sigortalarının Türleri Şunlardır:

3.1. Ölüm sigortası (Ölüm hali için sigorta: Todesfallversicherung)

Ölüm sigortasında sigortalı kişinin ölümünün gerçekleşmesi sigorta olayını teşkil eder. Ölüm sigortasında, sigortacının edim yükü muhakkak vardır; belli olmayan sadece bu edimin ifa zamanıdır. Kısaca, ölüm sigortasında, ifa borcu belli; ifa zamanı belirsizdir. (dies certus an, incertus quando). Çünkü her insan ölür; bu bellidir; ancak belli olmayan insanın ne zaman öleceğidir⁶.

Acaba bir kişi ölüm sigortasını niçin yapar; amacı nedir?

Ölüm sigortasını yapanların amacı, özellikle yakınlarına (mirasçılarna) ölümü halinde ödenmesi gerekli bir mali yardım sağlamaktır. Bu tür ölüm sigortasında, sigorta ettiren, pirim ödeme borcunu belirli bir günde veya sigortalının ölümüne kadar ifa zorundadır⁷.

⁴ WILY KÖNIG, Schweizerisches Privatversicherungsrecht, 3. Auflage, Bern 1967, 390

⁵ ALFRED MAURER, Schweizerisches Privatversicherungsrecht, 3.völlig neu arbeitete Auflage, Bern

⁶ KÖNIG, 391, Ia.

⁷ İŞİL ULAŞ, Uygulamaları Can Sigortası Hukuku, Ankara 1997, 19; ALİ BOZER, Sigorta Hukuku, Ankara 1981, 227; SAMİM ÜNAN, 5-6.

Öte yandan, ölüm sigortası hayat boyu sigorta olarak yapılacak yerde, geçici olarak ta; örneğin; bir veya bir kaç yıl için de yapılabilir. İşte geçici süreli ölüm sigortasında sigortacı, ancak, sigortalının kararlaştırılan sürede; örneğin bir yıl içinde veya belli bir yaşı örneğin 50 yaşını tamamlamadan ölmesi halinde, sigorta bedelini ödemek zorundadır. Eğer sigortalı belirtilmiş süre içinde ölmemişse, sigortacı borcundan kurtulur; tahsil edilen primler ölüm rizikosu karşılığını oluşturduğundan sigorta ettirene geri verilmez. Sigorta ettiren bütün primi bir defada öder. Burada sözkonusu olan riziko sigortası (Risikoversicherung) dir. Öyle ise, geçici süreli ölüm sigortasında sigorta olayının (yani ölümün) meydana gelip gelmeyeceği belli değildir. Bu yüzden, bu tür sigortalarda sigortalının ifa borcu da ifa zamanı belirsizdir, kısaca burada (ifa borcu belirsiz; ifa zamanı da belirsizdir – dies incertus an, incertus quando)⁸.

3.2. Hayat Sigortası (Sağolma hali için sigorta – Erlebnisfallversicherung)

Hayat (yaşam) sigortasında, sigortacı, sigortalının ancak belli bir yaşa; örneğin 59 yaşına ulaşması halinde sigorta bedelini ifa etmek zorundadır. Değişik bir ifade ile, hayat sigortasında sigorta olayı, sigortalanan kişinin belli bir zamanda sağ olması olayına bağlanmıştır. Bu tür sigortada sigorta şirketinin ifa borcu belli; fakat ifa zamanı belirsizdir. Kısaca, bu halde, (ifa borcu belli, ifa zamanı belirsizdir – dies certus an, incertus quando)⁹.

Hayat (yaşam) sigortası, genellikle kişinin kendi yaşlılığında belirli bir destek elde edebilmesi için yapılır; buna, “yaşlılık sigortası” da denebilir.

Ancak sigorta ettiren hayat sigortası, sigorta sözleşmesinde belirtilen sağ olan çocukları için, “evlenme sigortası” (Aussteuerversicherung); “tahsil sigortası” (Studiengeldversicherung) veya “askerlik hizmeti sigortası” (Militardienstgeldversicherung) olarak da yapılabilir. Bu gibi hallerde anlaşma uyarınca prim ödemesi, kural olarak, en geç sigorta ettirenin ölüm tarihine kadar yapılır. Öte yandan, her gelirin (ira-

⁸ BOZER, 227; KÖNIG, 391 Ia., MAURER, 413, 2a, aa.

⁹ KÖNIG, 391 Ib; ULAŞ, 21.

tın) muacceliyetinde sağ olmanın gerekli bulunduğu “gelir (irat) sigortası” da, hayat sigortasının önemli bir alt türünü teşkil eder¹⁰.

3.3. Bileşik (muhtelit) hayat sigortası (Gemischte Lebensversicherung)

Hayat ve ölüm sigortaları ile birlikte maluliyet sigortasının da bir sigorta sözleşmesinin içinde birleştirilmesi halinde, “bileşik hayat sigortası” meydana gelir. Bu tür hayat sigortalarına “muhtelit (karma) sigorta” adı da verilir¹¹.

Bileşik hayat sigortası çok yaygın bir kullanım alanına sahiptir. Çünkü bu sigorta türü çok önemli bir ihtiyacı karşılamaktadır. Gerçekten bileşik hayat sigortası, her yıl artan pirim ödenmesi karşılığında, sigorta ettirene veya onun belirleyeceği kişi veya kişilere (lehdar veya lehdarlara), her olasılıkta önceden miktarı belirtilebilir bir sigorta bedeli ödenmesini sağlar. Şöyle ki, sigorta ettiren sigorta süresinin bitiminde sağ ise, kapital veya gelir (irat) şeklindeki sigorta bedeli, “emeklilik tazminatı” olarak, kendisine ödenir. Eğer sigorta ettiren sigorta süresinin bitiminden önce ölmüşse, sigorta bedeli, “ölüm tazminatı” olarak lehdarlarına veya mirasçılara ödenir. Nihayet sigorta ettiren (sigortalı) bir kaza sonucu maluliyete uğramışsa, kendisine “maluliyet tazminatı” adı altında bir ödeme yapılır.

Bileşik hayat sigortasının terimine ve hukuki mahiyetine gelince; bileşik (muhtelit - karma) hayat sigortası terimi, Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu veya başka bir kanunda kullanılmış olmadığı gibi; bu ad altında düzenlenmiş de değildir. İşte sigorta şirketleri ve kişilerin sözleşme serbestisinden yararlanarak meydana getirdikleri bu muhtelit sözleşme, bazılarının göre¹², tek bir sözleşmeden ibarettir. Çünkü bileşik hayat sigortası içinde, “ölüm hali sigortası” ile “sağ olma sigortası” ve “sakatlık hali sigortası” birleştirilmişlerdir. Zaten bileşik (muhtelit) sözleşmelerde önemli olan, birleştirilmiş sözleşmelerin, birinin varlığı veya geçerliliğinin diğerinin (veya diğerlerinin) varlığı veya geçerliliğini etkileyecek surette birbirine bağlanmış olmaları-

¹⁰ KÖNIG, 391 1b; SAMİM ÜNAN, Hayat Sigortası Sözleşmesi, İstanbul 1988, 4.

¹¹ ÜNAN, 2-3; ULAŞ, 22-23; BOZER, 229 vd.

¹² BOZER, 229-230.

dır¹³.

Kanımca bileşik hayat sigortasında da, birden çok ve bağımsız sigorta sözleşmeleri, sigortacı ve sigorta ettirenin iradeleriyle aynı sigorta sözleşmesi içinde birbirleriyle kaynaştırılmışlardır. Aynı görüşü İsviçre sigorta hukukunda da savunanlar vardır¹⁴.

4. Bileşik (Muhtelit) Hayat Sigortasının Özellikleri

4.1. Bileşik (Muhtelit) hayat sigortası, hayat sigortası türleri içinde uygulama alanı en geniş olan hayat sigorta türüdür. Çünkü bileşik (muhtelit) hayat sigortaları, ülkemizde tüm hayat sigortalarının %85'ini meydana getirirler.

Sonra, bileşik (muhtelit) hayat sigortası, bir "*paket aktif poliçe*" değildir. Çünkü bileşik (muhtelit) hayat sigortalarında; hayat, ölüm ve maluliyet teminatlarının tümü; tek poliçe içinde ve *tek pirim belirtilerek* verilir. Bu itibarla, bileşik (muhtelit) hayat sigortalarında, "*hastalık ve kaza sonucu maluliyet*" teminatının sigortalının isterse alabileceği bir ek teminat olarak nitelenmesi yanlıştır. Çünkü hayat sigorta şirketleri, *Hazine Müsteşarlığı tarafından onanmış Tarifelerine* göre, muhtelit hayat sigortaları içinde; "*emeklilik teminatı*" ve "*ölüm teminatı*" yanında; "*maluliyet teminatı*" nı da birlikte vermek zorundadırlar. Bu teminatlardan birinin; örneğin "*Hastalık ve Kaza sonucu Maluliyet teminatı*" nın sigorta sözleşmesinden çıkarılması halinde; geriye kalan hayat sigortası; bileşik (muhtelit) hayat sigortası olarak nitelenemez ve muhtelit hayat sigortası sözleşmesi hükümlerine tâbi tutulamaz. Çünkü hayat sigortası şirketleri Hazine Müsteşarlığı tarafından onanmış muhtelit hayat sigortası Tarifeleri dışına çıkmaya yetkili ve izinli değildirler.

4.2. Bileşik (muhtelit) hayat sigortası, ihtiyaçların zorlaması ile ve zamanla kabul edilmiş olduğundan, Ticaret Kanunu'nun 122, 1334 ve 1336 maddeleri ile 7397 Sigorta Murakabe Kanununun 12 ve 28.maddelerinde buna ilişkin açık bir hüküm bulmak elbette ki mümkün değildir. Kaldı ki, "*Sigorta Hukuku*" Ticaret Kanunu içinde çok genel bir

¹³ Birleşik sözleşmeler için bak. KENAN TUNÇOMAĞ, Türk Borçlar Hukuku, Cilt II: Özel borç ilişkileri, 3.bası, İstanbul 1977, 11

¹⁴ KÖNIG, 392.

çerçeve içinde düzenlenmiş olduğundan, Ticaret Kanununun hayat sigortalarına ilişkin hükümleri çok eksikdir.

Bu nedenlerle, dünyada ve Türkiyede zamanla önemi çok artmış olan bileşik (muhtelit) hayat sigortaları terimine Ticaret Kanununda rastlanmaz. Rastlanmaması, bileşik (muhtelit) hayat sigortalarının Ticaret Kanunu, 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu hükümlerine tâbi ve geçerli bir hayat sigortası olduğu gerçeğini ortadan kaldıramaz. Nitekim, Türk Borçlar Kanunu içinde 20 sözleşme düzenlenmiştir. Ancak bugün Borçlar Kanunu içinde özel olarak düzenlenmemiş; fakat Borçlar Kanunu hükümlerine tâbi 20'nin çok üstünden borç sözleşmeleri vardır^{14a}.

Değişik bir söyleyişle, bileşik (muhtelit) hayat sigortası teriminin Ticaret Kanununda açıkça yazılmamış olması, bu sigorta türünün Ticaret Kanunu açısından geçersiz olduğu anlamına gelmez. Çünkü Ticaret Kanununda da, tıpkı Borçlar Kanununda olduğu gibi, belirli koşullar altında, sözleşme yapma serbestisi yürürlüktedir.

Öte yandan, bileşik (muhtelit) hayat sigortaları, Türkiyede ve Avrupa ülkelerinde, mecburi sosyal güvenlik sisteminin en önemli destekleyicisi ve tamamlayıcısıdır. Bu nedenle ki, birçok Avrupa ülkelerinde, bileşik (muhtelit) hayat sigortaları da, yukarıda belirttiğim gibi; *vergi istisnasından* yararlanırlar.

Hatta Sigorta Hukuku ve örneğin hayat sigortalarında bir özellik vardır. Bir hayat sigorta şirketinin herhangi bir hayat sigorta sözleşmesi yapabilmesi için, sigortalılardan tahsil edeceği pirim oranının ve sigortalıya sağlayacağı teminatı açıklayan bir Tarife hazırlaması ve bunu Hazine Müsteşarlığı Sigorta Genel Müdürlüğüne bağlı Sigorta Murakabe Kuruluna onaylatması ve ancak bu onaydan sonra hayat sigorta sözleşmesini pazarlaması gerekir. Böyle bir durumda, Ticaret Kanunu ve Sigorta Murakabe Kanununda düzenlenmediğinden bahisle; muhtelit hayat sigorta sözleşmesinin tek bir sözleşme olmadığını iddia etmek ve bu sözleşmeyi adeta cımbızla parçalara ayırmak ve bu parçalardan hayat ve ölüme ilişkin kısımdan BSMV almamak; (hastalık, kaza sonucu maluliyet) kısımdan ise, BSMV almak hukukeni gelişmeyi red demektir.

^{14a} Bakınız: KENAN TUNÇOMAĞ, age, s.3, 6.

Hukuki durum böyle olduğu halde, *İstanbul 9. Vergi Mahkemesi* ve özellikle sayın *Danıştay 7. Dairesi*; Sigorta Hukukunda en yetkili merci olan Hazine Müsteşarlığı Sigorta Genel Müdürlüğü Sigorta Muakabe Kurulu'nun yürürlükte olan 25.07.1997 gün ve 2510 sayılı yazısına değil; 03.04.1995 gün ve 14447 sayılı yazısına dayanarak nasıl karar verebilmişler ve bu yanlış tutumda sonuna kadar nasıl ısrar edebilmişlerdir? ¹⁵.

5. Bileşik (Muhtelit) Hayat Sigortalarının Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden Muafiyeti

5.1. 6802 sayılı *Gider Vergisi Kanununun* 29.maddesinin (i) bendi; hayat sigortası sözleşmelerini Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden (Kısaltma: BSMV) den muaf tutan bir hüküm koymuştur. Gerçekten adı geçen bende göre, "*hayat sigortalarında ...poliçe üzerinden alınan paralar Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden müstesnadır*". İşte bu bendin ifadesinin lâfzi anlamı hukuki yönden çok açıktır. Çünkü *yasakoyucu, kişileri sosyal güvenliklerini özel bir müessese olan hayat sigortaları ile de kuvvetlendirmeye teşvik etmek için, "hayat sigortalarında poliçe üzerinden alınan paralardan Banka ve Sigorta Muameleleri vergisi alınmayacağı"* nı açıkça belirtmiştir. Bu itibarla, adı geçen madde, "Hayat Sigortası" olarak tanımlanan ve işlem gören bütün hayat sözleşmelerini kapsamına alır. Burada "*hayat sigorta sözleşmelerinin tüm çeşitleri açısından konmuş bir Vergi Muafiyeti*" sözkonusudur.

5.2. Kaldı ki, *Gider VK'nun* 29.maddesinin (İ) bendinin, farzı muhal, açık olmadığı varsayılsa bile; hukuki durum değişmez.

Çünkü *Vergi Usul Kanunu* (kısaltma: *Vergi UK*) nun 3.maddesinin 2.fikrası da, lâfzın açık olmadığı durumlarda maddenin nasıl yorumlanacağını göstermiştir. Bu fıkra göre,

"Vergi Kanunları lâfzı ve ruhu ile hüküm ifade eder. Lâfzın açık olmadığı hallerde, vergi kanunlarının hükümleri, konuluşundaki maksat, hükümlerin kanunun yapısındaki yeri ve diğer maddelerle olan bağ-

¹⁵ Danıştay 7. Dairesinin konuya ilişkin kararları, aşağıda No:6'da incelenmiş ve eleştirilmiştir.

¹⁶ Öte yandan, yeni Türkiye'nin modern hukuk hayatında bir yıldız gibi parıl-

lantısı gözönünde tutularak uygulanır"¹⁶.

Şu halde, Vergi Usul Kanununun 3.maddesinin (2.) fıkrası herşeyden önce;

Kanun maddelerinin lâfızlarının (sözlerinin) açık olduğu durumlarda, vergi mahkemelerinin, madde lâfzına göre karar vermeleri mecburiyetini koymuştur.

Bu itibarla, Vergi Mahkemeleri ve Danıştay başta olmak üzere, Maliye Bakanlığı Teşkilâtı ve vergi daireleri de Vergi Usul Kanunu hükümlerine uymakla yükümlüdürler.

Şu halde, Vergi Kanununun bir veya birkaç maddesinin lâfzı açık olmadığı durumlarda mahkemenin görevi; yorum yoluyla kanun maddesinin gerçek amacını ortaya çıkarmaktır. Bunun için de, mahkemenin, Vergi UK'nun 3.maddesinin 2.fıkrası uyarınca, "lâfzı açık olmayan maddenin; *"Vergi Kanunlarının Hükümleri"* "vergi kanunlarının konuluşundaki maksat", "hükümlerin kanun yapısındaki yeri" ve "diğer maddelerle olan bağlantısı" nın araştırması gerekir.

Bu yönden bakınca, yorum yapılırken ilk önce, üzerinde durulması gereken husus, vergi yasasının konuluşundaki amaca ağırlık verilmesidir. Genel olarak devlet belirli bir ekonomik faaliyet veya ekonomik varlıktan pay (vergi) almak, zorundadır. Bu yönden, devletin hangi ölçülere göre ekonomik olgudan pay (vergi) almak istediği gözönünde tutulmalıdır.

Öte yandan, ekonomik faaliyetlerle çok yakından ilgili bulunduğu için, verginin uygulanmasında da ekonomik verilerin ve hukuki düzenlemenin gözönünde tutulması doğal karşılanmak gerekir. Bu açıdan bakıldığında ülkemizde de, Gider Vergisi Kanunu'nun 29.maddesinin (İ) bendinin; sadece bazı hayat sigorta türlerinde veya bir hayat sigortasının sadece bazı bölümlerinde değil; Ticaret Kanununda değil; fakat Ticaret Hukukunda hayat sigortası olarak adlandırılan ve işlem gören tüm sözleşmelerde ödenen primleri, Gider Vergisinden muaf tuttuğunda hukuki yönden şüphe yoktur. Çünkü Gelir VK'nun

dayan Türk Medeni Kanunu; aynı yönde bir hükmü, Vergi UK'dan, tam 35 yıl önce Türk Hukukuna getirmiştir. Gerçekten *Türk Medeni Kanunu'nun 1.maddesine göre de, "Kanun (Medeni Kanun), lâfzıyla veya ruhiyle temas ettiği bütün mes'elelerde mer'idir"*.

29.maddesinin İ bendinin hem lâfzı (sözleri) ve hem de konuluş amacı, yasakoyucunun tüm hayat sigortalarında ödenen primleri Gider Vergisinden muaf tutmak istediğini göstermektedir. Zaten avrupa ülkelerinin birçoğunda da hayat sigorta sözleşmelerinde ödenen primler Gider Vergisinden istisna edilmişlerdir¹⁷.

6. Danıştay 7. Dairesinin 15.11.1999 gün ve Esas:1998/2643 – Karar: 1999/3714 sayılı Kararında Açıklanan Görüş

Aşağıda *Danıştay 7. Dairesi'nin* sadece konumuzla ilgili olarak verdiği 15.11.1999 gün ve Esas:1998/2643 – Karar: 1999/3714 sayılı kararı üzerinde durdum ve burada söylediklerim, aynı Dairenin, aynı içerikteki (15.11.1999 gün ve Esas: 1998/2642 – Karar: 1999/3703 sayılı kararı için de geçerlidir). *İstanbul 9. Vergi Mahkemesi'nin* konumuzla ilgili ikinci kararını ise, burada ayrıca incelemeyi gerekli bulmadım. Çünkü *Danıştay 7. Dairesi*, davamızı reddederken aynı gerekçelere, fakat daha ayrıntılı olarak yer vermiştir.

6.1. *Danıştay 7. Dairesinin kararının birinci kısmında, Bileşik (muh-telit) hayat sigorta sözleşmesinden Banka ve Sigorta Muameleleri vergisi alınması gerektiği şöyle açıklanmıştır:*

“...Uyuşmazlık; davacı kurumun 1994 yılı işlemlerinin banka ve sigorta muameleleri vergisi yönünden incelenmesi sonucu, hayat sigortası poliçelerinde, hayat sigortası teminatlarına ek olarak verilen ferdi kaza ve hastalık sonucu maluliyet teminatlarına ilişkin primlerin banka ve sigorta muameleleri vergisine tâbi tutulamamış olduğunun saptandığından bahisle inceleme raporuna istinaden 1994 yılının Ağustos ve Aralık (1994/8-9-10-11-12) dönemleri için salınan banka ve sigorta muameleleri vergisi ile kesilen kaçakçılık cezasına karşı açılan davayı, kaçakçılık cezasını kusur cezasına dönüştürmek suretiyle reddeden vergi mahkemesi kararının, temyizen incelenerek bozulması istemlerine ilişkindir.

Vergi Dairesi Müdürlüğünün temyiz dilekçesinde, mahkeme kararının kaçakçılık cezasının kusur cezasına dönüştürülmesine ilişkin hüküm fıkrasına yönelik iddialar, bir hüküm fıkrasının bozulmasını sağlayacak nitelikte görülmemiştir.

¹⁷ Fazla bilgi için, bak. Yukarda dipnot 1 ve 2’de gösterilen inceleme.

Davacı kurumun temyiz istemine gelince; 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 28.maddesinde, "Banka ve Sigorta Şirketlerinin, 10.6.1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun, yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla, kendi lehlerine, her ne nam ile olursa olsun, nakden ve hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tâbidir" hükmü yer almış; aynı Kanunun "istisnalar" başlıklı 29.maddesinin (i) bendinde de, hayat sigortalarında poliçe üzerinden alınan paraların sigorta muameleleri vergisinden müstesna olduğu belirtilmiştir.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanununun Sigorta Hukukuna ilişkin Beşinci Kitabının "Can Sigortası" başlıklı üçüncü faslı incelendiğinde; can sigortalarının, hayat sigortası ve kazaya karşı sigorta olmak üzere iki kısma ayrıldığı; hayat sigortalarıyla ilgili 1322.maddesinde, sigortacının, bir kimsenin ya muayyen bir müddet içinde ve yahut mukavelede muayyen olan şart ve haller içinde ölümü veya o kimsenin mukavele ile muayyen bir müddetten fazla yaşaması ihtimallerini sigorta edebileceği; kazaya karşı sigortalarla ilgili 1334.maddesinde; kazaya karşı sigortanın, sigorta ettirenin maruz kalacağı herhangi bir kaza, hastalık, maddi menfaatlerini haleldar edecek herhangi bir olay, iş kazaları veyahut muvakkat nevi ve mahiyeti muayyen başka bir kaza sebebiyle ölümü veyahut muvakkat veya daimi surette çalışma kudretinden veya imkânından mahrumiyeti halinde gerek sigorta ettirene, gerek mirasçılara veya yerine geçmiş olanlara ve gerek muayyen veya müteaddit hak sahiplerine muayyen sermaye tediyesini, veyahut irat tahsisini, bir pirim karşılığında sigortacıya yükleyen mukavele olduğu; 1336.maddesinde, kaza sigortalarında, sigortacının, kaza, ölümü intaç eylediği takdirde, gerek ani olsun gerekse kaza tarihinden itibaren azami bir yıl içinde olsun, ölümü vukua gelmesi halinde poliçedeki tazminatı hak sahibine veya mirasçılara ödeyeceği; daimi maluliyet mucip olduğu takdirde, poliçede yazılı maluliyet derecesine göre icabeden tazminatı sigorta ettirene ödeyeceği; muvakkat surette çalışma kudretinden mahrum kalındığı takdirde, sigorta ettirene poliçede yazılı azami müddet içinde mahrumiyetin devam ettiği müddetçe günlük hesabıyla tazminat vereceği belirtilmiştir.

7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanununun "Teminat" başlıklı 12.maddesinde, "...hastalık ve ferdi kaza sigortaları ile diğer hayat dışı sigor-

talarda...” denilmek suretiyle, ferdi kaza ve hastalık sigortalarına ilişkin teminatların, birer hayat dışı sigorta teminatı olduğu vurgulanmış; 28.maddesinde, sigorta sözleşmelerinin, müsteşarlıkça onaylanan genel şartlara uygun olarak yapılacağı, poliçelerin genel şartları kapsayacak şekilde düzenleneceği hükmü yer almıştır.

Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından onaylanmış sigorta genel şartlarının sigorta şirketlerine duyurulması ve bu şirketlere uygulamalarında yardımcı olması amacıyla, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği'nce yayınlanmış “*Sigorta Genel Şartları*”nda da; *ferdi kaza sigortaları, sağlık sigortaları ve hayat sigortaları ayrı ayrı bölümde, ferdi kaza sigortası poliçeleri ile vefat, daimi maluliyet, gündelik tazminat ve tedavi masrafları teminatı verilebileceği açıklanmıştır.*

Yukarıda değinilen hükümlerin birlikte değerlendirilmesinden; kaza ve hastalık sonucu oluşabilecek maluliyet için yaptırılacak sigortanın, can sigortaları içerisinde yer almakla birlikte, bir “hayat sigortası” türüne değil, hayat dışı sigorta dalı olan kaza sigortası türüne dahil bulunduğu; sözkonusu maluliyet için tanınan teminatın, hayat sigortaları ile tanınan teminattan ayrı bir teminat olduğu; bu teminatın, hayat sigortalarına münhasır teminatlarla birlikte ve onlara ek olarak verilmesinin ve bu teminat için poliçede belirtilen pirim dışında ayrı bir pirim alınmamasının, kaza sigortası olması özelliğini değiştirmedigi; sözkonusu teminatın, herhangi bir pirim, masraf vb. tahsil edilmeden verilmesinin de, ticari ve ekonomik gerek ve koşullarla bağdaşmayacağı; 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 29.maddesinin (i) bendinde, hayat sigortaları için düzenlenen poliçeler üzerinden hayat sigortaları için alınan paralara tanınan istisnanın, hayat sigortası poliçesinde, hayat sigortası teminatına ek olarak verilen kaza ve hastalık sonucu tam maluliyet teminatına ilişkin paraları kapsamadığı; tersine yaklaşımın, yorum yoluyla vergi istisnası yaratılması sonucunu doğuracağı; bunun da, yasallık ilkesine aykırı olacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu durumda; davacı Kurumca hayat sigortası poliçesinde, hayat sigortası teminatına ek olarak verilen kaza ve hastalık sonucu maluliyet teminatına ilişkin pirimler banka ve sigorta muameleleri vergisine tâbi olduğundan, sözkonusu pirimler üzerinden salınan banka ve sigor-

ta muameleleri vergisinin kaldırılması istemiyle açılan davayı reddeden mahkeme kararında isabetsizlik görülmemiştir...”.

6.2. Danıştay 7. Dairesi kararının ikinci kısmında, ise, Vergi Cezasının kaldırılması halini düzenleyen Vergi UK'nun 369/II.maddesinin davamıza uygulanamayacağı şöyle açıklanmıştır:

“...Öte yandan; Hazine Müsteşarlığının, Türkiye Sigorta Reasürans Şirketleri Birliğine gönderdiği 03.04.1995 gün ve 14447 sayılı yazısında, muhtelit hayat sigortalarında verilen ferdi kaza ve hastalık sonucu maluliyet teminatına ait primlerin, hayat dalı primi olarak yazılmasının, banka ve sigorta muameleleri vergisi uygulamasında vergi matrahının hatalı tespitine neden olacağına bildirilmesinden sonra, 25.7.1997 tarihli yazısında da anılan primlerin hayat sigortası primi olarak kabul edileceğinin açıklanmış bulunması, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun 369.maddesinin 2.fıkrasında, bir hükmün uygulanma tarzı hususunda yetkili makamların görüş ve kanaatini değiştirmiş veya bu hükme ait bir içtihadın değişmiş olması olarak tanımlanan yanılma halini oluşturduğundan; davacı Kurumun, olayda yanılma hali bulunduğu; bu nedenle ceza uygulanamayacağı yolundaki iddiası da, kararın bozulmasını gerektirecek nitelikte değildir...”.

7. Danıştay 7. Dairesinin 15.11.1999 gün ve Esas:1998/2643 - Karar: 1999/3714 sayılı (ve aynı Dairenin, aynı içerikteki 15.11.1999 gün ve Esas: 1998/2642 - Karar:1999/3713 sayılı) Kararının Eleştirisi

7.1. Danıştay 7. Dairesinin kararının birinci kısmı; bileşik (muhtelit) hayat sigortalarından Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) alınmasına ilişkindir.

7.1.1. Sayın 7. Daire kararında, “kaza ve hastalık sonucu maluliyet” ile “hastalık veya kaza” kavramları birbirine karıştırılmıştır, kanısındayım.

Önce şunu belirtmeliyim, Daire Kararındaki “Kaza ve hastalık sonucu oluşabilecek maluliyet” için yaptırılacak sigortanın, can sigortaları içerisinde yer almakla birlikte, bir hayat sigortası türüne değil de hayat dışı sigorta dalı olan kaza sigortası türüne dahil...” dir, (bakınız: Daire Kararı, s.8 satır 9-12) şeklindeki değerlendirmesinde birbirine

zıt iki iddia vardır. Çünkü kaza ve hastalık sonucu maluliyetin hem can sigortaları içinde yer aldığı; hem de hayat dışı sigorta dalı olan kaza sigortası türüne girdiğinin söylenmesi tam bir tenakuzu gösterir.

Sonra sigorta şirketlerinin yaptığı hayat sigortalarında; hem “belli bir tarihte sağ olma teminatı”; hem “ölüm teminatı”, hem de “hastalık ve kaza sonucu maluliyet teminatı” birlikte verilmiştir. Bu tür hayat sigortalarının sigorta uygulamasındaki adı, “birikimli (muhtelit) hayat sigortası”dır. Bu tür geniş kapsamlı teminat sağlayan hayat sigortalarında kaza sigortası yoktur. Zaten kaza sigortaları, hayat sigorta şirketlerinin faaliyet alanı dışında kalır. Geniş kapsamlı hayat sigortasında sözkonusu olan sadece “hastalık, kaza sonucu maluliyet” teminatıdır. Burada sigortalıya sadece belli tarihte sağ olması veya ölmesi halinde değil; hastalık ve kaza sonucu maluliyeti halinde de ödeme yapılır.

Bu yüzden, bileşik (muhtelit) hayat sigortalarında, Tarifesi gereği, hastalık veya kaza sonucu uğranılan zararlar tazmin edilmez; edilemez; sadece hastalık veya kaza sonucu ölüm veya sürekli maluliyet doğmuşsa; maluliyet oranında sigortalıya ödeme yapılır ve ödenecek miktar da, Tarifesinde hesaplanma şekli gösterildiği için, daha sigorta sözleşmesi yapılırken bellidir.

Buna karşılık, hastalık veya kaza sigortasında sigortalı sadece uğradığı zararın tazminini isteyebilir.

7.1.2. Sayın 7. Daire kararında hatalı olan ikinci değerlendirme de şudur:

“Maluliyet için tanınan teminatın, hayat sigortası ile tanınan teminatın ayrı bir teminat olduğu; bu teminatın hayat sigortalarına münhasır teminatlarla birlikte ve onlara ek olarak verilmesinin ve bu teminat için poliçede belirtilen pirim dışında ayrı bir pirim alınmamasının kaza sigortası olması özelliğini değiştirmedeğini; sözkonusu teminatın herhangi bir pirim, masraf vb. tahsil edilmeden verilmesinin de ticari ve ekonomik gerek ve koşullarla bağdaşmayacağı...” (bakınız: Daire kararı, s.8, satır 12-19).

Burada kısa bir açıklama yapmak durumundayım. Uygulamada muhtelit hayat sigortası pazarlamasında sigortalı olmak isteyenlerden alınacak pirimi; şirketin aktüeri (sigorta matematikçisi) şirket Tarife-

sinde, her üç teminat için alınacak pirim oranlarını toplayarak saptar ve bu Tarife Hazine Müsteşarlığının onayı ile yürürlüğe konulur. Burada “*muhtelit hayat sigortası pirimi*” olarak tek bir pirim saptanır. Ancak bu tek pirim, her bir teminat için istenecek pirim oranları toplanarak bulunur. Durum; piyasada satılan mamul bir malın fiyatının tespitine çok benzer.

Bu yüzden, sayın Daire kararında, “*hastalık, kaza sonucu maluliyet*” in ek teminat olarak verildiği iddiası tümüyle hatalıdır. Çünkü “*hastalık, kaza sonucu maluliyet teminatı*”; tıpkı “*belli tarihte sağolma teminatı*” ile “*ölüm teminatı*” gibi, muhtelit (birikimli) hayat sigortasının bir parçasıdır; eki değildir ve ek olarak sonradan verilmiş hiç değildir. Bunlar birbirinden ayrılamaz; ayrıldığı takdirde, mevcut şirket Tarifesine aykırı davranılmış ve dolayısıyla muhtelit hayat sigortası sözleşmesi bozulmuş; değiştirilmiş olur. Mevcut bir sözleşmeyi bozma; yani muhtelit sigorta sözleşmesini parçalara ayırmaya; vergi dairesi veya vergi mahkemesi yetkili olmadığı gibi; sayın Danıştay’da, hukuken, yetkili değildir. Öte yandan, sigorta sözleşmesine ilişkin düzenlemelerde en yetkili resmi organ; Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Genel Müdürlüğüdür. Sonra, hayat sigortalarının hukuki yapılarının ve çeşitlerinin belirlenmesinde, yerli (ve yabancı) yayınlar ve hatta mahkeme kararları da ayrıca yol göstericidirler, MK1/II.

Nihayet, sayın Dairenin muhtelit (bileşik) hayat sigortaları içindeki “*hastalık kaza sonucu maluliyet*” için pirim alınmadığı tespiti de yanlıştır. Çünkü sigorta sözleşmelerinde her risk bir pirim karşılığında yüklenilir. Bu nedenle, muhtelit (bileşik) hayat sigortalarında da, her teminat için alınacak pirim şirket Tarifesinde gösterilmiştir ve bu pirimlerin toplamı, muhtelit (birikimli) hayat sigortalarında sigortalıdan istenecek tek pirimi meydana getirir.

7.1.3. Nihayet sayın Daire kararındaki sonuncu hatalı değerlendirme de şudur:

“6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 29.maddesinin I bendinde, hayat sigortaları için düzenlenen poliçeler üzerinde hayat sigortaları için alınan paralara tanınan istisnanın, hayat sigortası poliçesinde, hayat sigortası teminatına ek olarak verilen kaza ve hastalık sonucu tam maluliyet teminatına ilişkin paraları kapsamadığı; tersine yaklaşımın, yorum yoluyla vergi istisnası yaratılması sonucu doğuraca-

ğı; bunun da yasallık ilkesine aykırı olacağı sonucuna ulaşılmıştır”, (Daire kararı, s.8, satır: 19-25).

Şu hususu tekrar belirtmeliyim “muhtelit (bileşik) hayat sigortası”nda, “kaza ve hastalık sonucu maluliyet teminatı”; “belli bir tarihte sağolma teminatı” ile “ölüm teminatı” na sonradan eklenmiş bir teminat değildir. Çünkü bu üç teminat Tarifesi gereği birlikte, “muhtelit (birikimli) hayat sigortası” nı meydana getirir. Şirketimizin bu “muhtelit hayat sigortası” nın piyasadaki bir başka adı da “geleceğin sigortası” dır.

Öte yandan, yasallık ilkesinin vergi hukukumuzun önemli esaslarından biri olduğunda kuşku yoktur. Ancak, kanımca, yasallık ilkesine aykırılık Gider VK’nun 29/İ maddesinin mesnetsiz ve dar yorumlanması halinde gerçekleşir. Bu nedenle, Gider VK’nun 29/İ maddesinde sözü edilen “hayat sigortası poliçesi” deyimi, hayat sigortası olarak nitelenebilen tüm sözleşmeleri kapsar. Yasakoyucunun amacı, “kişilerin sosyal güvenliklerini hayat sigortalarının yaygınlaştırılması yolu ile de desteklemek için hayat sigortalarının her türünden Gider Vergisi alınmasını önlemek ve bu suretle sigortalıların yüksek gelir elde etmesini” sağlamaktır. Vergi dairesi ve sayın Danıştayın, yasakoyucunun bu amacı dışına çıkmaya ve onu sınırlamaya yetkisi yoktur.

7.1.4.Sonuç olarak, tekrar ve özetle açıklamak istiyorum..

“Belli bir tarihte sağolma teminatı”; “ölüm teminatı” ve “hastalık, kaza sonucu (sürekli) maluliyet teminatı” nı kapsayan hayat sigortası türünün, kaza sigortası ile hiçbir ilişkisi yoktur. Zaten olamaz da. Çünkü kaza sigortası bir “hayat dışı sigorta” türüdür ve hayat sigorta şirketlerinin Tarifeleri gereği sadece “kaza sigortası” düzenlemek yetkileri de yoktur. İşte bu geniş kapsamlı yani (muhtelit hayat sigortası) için, hayat sigorta şirketleri; Hazine Müsteşarlığı tarafından onanmış Tarifeleri gereği tek sigorta sözleşmesi ve tek poliçe düzenler ve tek pirim alırlar. Piyasada itibar gören ve yapılan hayat sigortası sözleşmelerinin %85’ini oluşturan da bu muhtelit hayat sigortası sözleşmeleridir. Bu nedenle, sayın Daire Gider VK’nunun 29/İ maddesindeki vergi istisnasını dar yorumlamak suretiyle, bu anlamlı ve çağdaş vergi istisnasını, hayat sigortalarının %85’ne uygulanamaz duruma sokmuştur.

Evet; bu geniş kapsamlı hayat sigortasında sigortalıdan tek pirim alı-

nır. Ancak bu tek pirimi şirket aktüeri hesaplarken; bir mamul malın fiyatının hesabına benzer şekilde; her teminat için Tarifede belli bir oran saptar ve bunların toplanmasıyla da sigortalıdan alınacak tek bir pirim ortaya çıkar.

İşte bu tek pirimden, “*hastalık, kaza sonucu maluliyet teminatı*” pirimini ayıramazsınız; ayırdığınız takdirde, sayıları takriben üç buçuk milyonu bulan hayat sigortalarının hem içeriğini ve hem de sigorta şirketlerinin sigortalılara olan taahhütlerini bozmuş olursunuz. İşte inceleme elemanları ile vergi dairesinin; bazı vergi mahkemeleri ile sayın Danıştayın yaptığı da; hayat sigorta şirketlerinin Hazine Müsteşarlığından tasdikli Tarifelerine göre, tek poliçe içinde ve tek pirimle pazarladıkları hayat sigortalarının içeriğindeki “*edim – karşı edim dengesi*”ni, hukuka aykırı biçimde ve açıkça değiştirmekten ve sigortalıları da haksız zarara uğratmaktan başka bir anlam taşımaz.

7.2. Sayın 7. Dairenin kararının ikinci kısmı, muhtelit hayat sigorta şirketinin ayrıca kaçakçılık cezasına mahkûm edilmesine ilişkindir.

7.2.1. Sayın Daire, kararında; vergi dairesinin “*kaçakçılık cezası*” işlemini; vergi mahkemesinin “*kusur cezası*” na çevirmesini doğru bulmuş ve tasdik etmiştir.

Ancak sayın Dairenin bu olayda “*kusur cezası*”nı kabul ve tasdik etmesi ayrıca VUK’nun 369/II.maddesindeki açık hükme de aykırıdır. Niçin? Çünkü vergi daireleri 1956 yılından 1997 yılına kadar muhtelit hayat sigortası pirimlerinden (BSMV) almamışlardı. Fakat 1997 yılından itibaren vergi dairesi ve vergi mahkemesi ile Danıştay; Vergi İnceleme Raporu ve bu raporun dayandığı Hazine Müsteşarlığının 03.04.1995 gün ve B.02.1.HM.O.SGM.05.01 sayılı yazısına dayanarak, muhtelit hayat sigortasının (kaza ve hastalık sonucu malûliyet) e ilişkin pirim kısmından BSMV ve ayrıca kaçakçılık cezası da tarhetmiştir.

İşte Hazine Müsteşarlığının 03.04.1995 gün ve B.02.1.HM.O.SGM.05.01. sayılı yazısının konumuza ilişkin kısmı aynen şöyledir:

“...Müsteşarlığımıza ulaşan bilgilerden hayat dalında faaliyet gösteren bazı sigorta şirketlerinin, gurup-hayat ve ferdi-hayat poliçelerine ek olarak verdikleri ferdi kaza ve hastalık teminatlarına ait pirimleri hayat dalı pirimi olarak yazdıkları anlaşılmaktadır.

Söz konusu, uygulama mevzuata uygun olarak tesis edilecek teminat tutarlarının belirlenmesinde karışıklığa, eksik teminat elde edilmesine ve teknik kâr-zarar hesaplarının gerçeği yansıtmasına neden olabileceği gibi, Banka ve sigorta Muameleleri Vergisi uygulamasında vergi matrahının hatalı tespitine de yol açabilecektir...”

7.2.2. Oysa, sayın Hazine Müsteşarlığı, 03.04.1995 gün B.02.1.HM.O.SGM.05.01. sayılı yazısındaki görüşünü 09.12.1996 günlü, “Hayat Sigortaları Yönetmeliği” ni de gözönünde tutarak, 25.07.1997 gün ve B.02.1.HM.O.SGM.01.04. sayılı yazısı ile değiştirmiş ve muhtelit hayat sigortalarında “yaşama hali teminatı”, “ölüm hali teminatı” ve “ferdi kaza ve hastalık sonucu maluliyet teminatı”nın; tek bir pirim karşılığı verildiğini “hayat sigortaları alanında kullanılan muhtelit (birikimli) hayat sigortası” terimini belirtmeden şöyle tarif etmiştir:

“Ölüm, yaşama veya ölüm, hem de yaşama teminatlarıyla birlikte ferdi kaza, hastalık sonucu maluliyet ve tehlikeli hastalıklar teminatlarının da ek teminat olarak verildiği sözleşmeler, sigortacılık tekniği açısından bir bütün olarak hayat sigorta sözleşmesi sayılacak ve alınan pirimler hayat sigorta sözleşmesi pirimleri olarak kabul edilecektir...”

Böylece tüm sigorta işlemlerini düzenleyen ve denetleyen en yetkili devlet organı olan Hazine Müsteşarlığı, 25.07.1997 gün ve B.02.1.HM.O.SGM.05.01 sayılı yazısı ile; vergi daireleri, vergi mahkemeleri ve Danıştayın, BSMV tarhi için gösterdikleri tek hukuki dayanağı oluşturan 03.04.1995 gün ve B.02.1.HM.O.SGM.05.01 sayılı yazısını yürürlükten kaldırmıştır.

Bu nedenle, BSMV tahakkukuna, “Kusur Cezası” da eklenmesi, VUK’nun 369/II.maddesi hükmüne tamamen aykırıdır. Çünkü VUK’nun 369/II.maddesi, “bir hükmün uygulanma tarzı hususunda yetkili makamların görüş ve kanaatini değiştirmiş veya bu hükme ait bir içtihadın değişmiş olması” halinde, vergi cezası kesilemez” hükmünü koymuştur.

Sayın Vergi mahkemesi ve sayın Danıştay; “kusur cezası” na hükmederken, dayandıkları tek hukuki gerekçeyi oluşturan 03.04.1995 gün ve B.02.1.HM.O.SGM.05.01 sayılı Hazine Müsteşarlığı yazısında açıklanan görüşünü; 27.05.1997 gün ve B.02.1.HM.O.SGM.01.04 sayılı Hazine Müsteşarlığı yazısı ile değiştirmiş; (yani, “yetkili makam görüş

ve kanaatini değiştirmiş”) olduğu halde, nasıl vergi cezasına hükmedilmişlerdir? Burada kanımca, çok ağır bir hukuka aykırılık yapılmıştır.

8. Hazine Müsteşarlığının bileşik (muhtelit) hayat sigortalarına ilişkin görüşü

Sayın Hazine Müsteşarlığına bağlı Sigorta Genel Müdürlüğünün 27.05.1997 gün ve B.02.1.HM.O.SGM.01.04 sayılı bu yazısında; “yaşam sigortası”, “ölüm sigortası” ile “ferdi kaza, hastalık sonucu maluliyet” ve hatta “tehlikeli hastalıklar teminatı”nın birlikte verildiği sözleşmelerin; sigorta tekniği (ve Sigorta Hukuku) açısından bir bütünü oluşturduğu ve bütününün tek bir hayat sigorta sözleşmesi olarak nitelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Sigorta tekniği açısından yapılan bu tespit, Sigorta Hukuku açısından da tamamen doğrudur. Bu nedenle, vergi mahkemeleri ve sayın Danıştay da; sigorta konusunda en yüksek uzman kuruluşun bu tespitlerine uygun olarak karar vermek zorunda idiler. Ama sayın mahkeme ve sayın Danıştay bu “hukuki vecibeleri” ne, maalesef, uygun davranmadıkların için yanlış karar vermişlerdir.

Öte yandan, Danıştay ve vergi mahkemeleri; özel sigorta işlerinde yetkili makam olan Hazine Müsteşarlığı Sigorta Genel Müdürlüğünün, hayat sigortaları konusunda yaptığı bu yeni tespite itiraz etmek istiyor idiyse; bunun “Sigorta tekniği” ve “Sigorta hukuku” açısından yanlışlığını ortaya koymak ve hukuki gerekçelerini de göstermek zorunda idiler. Fakat hem sayın Vergi Mahkemesi ve hem de sayın Danıştay, kararlarında, Hazine Müsteşarlığının yaptığı yeni tespite, hiçbir gerekçe göstermeden, aykırı davranmışlardır. Üstelik sayın vergi mahkemesi ve Danıştay, yine hiçbir gerekçe göstermeden, ayrıca “kusur” cezasına da hükmetmekle; “haksız BSMV tarhına”, bir de “haksız kusur cezası” nı eklemişlerdir. Bu nasıl hukuk, nasıl adalet anlayışıdır?

9. Sonuç

Özellikle bugünün toplumlarında sadece kanun çıkarmakla herhangi bir konu çözüme bağlanmış olmaz. Örneğin, yasakoyucu, hayat sigortalarının ülkenin sosyal güvenlik sistemini tamamlayıcı özelliğini

gözönünde tutarak; kişilerin hayat sigortası sözleşmelerinin bitiminde daha yüksek bir meblağ almalarını sağlamak için, “*hayat sigortalarında ödenen pirimleri; Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinden muaf tutmuştur*”. Yasama organının Avrupa ülkeleri uygulamasına da tamamen uygun olan bu çalışmasını kutlamak gerekir. Ancak yasama organının Türk Sosyal Güvenlik Sistemini kuvvetlendirmek için kabul ettiği bu vergi istisnası bugün büyük ölçüde uygulanamaz hale sokulmuştur. Nasıl mı? Şöyle; yasama organının “*hayat sigorta sözleşmeleri için kabul ettiği vergi istisnası*”nın; sayın Vergi Mahkemesi ve sayın Danıştay; gerekçesiz ve yanlış kararları ile, “*hayat sigortalarının %85’ne; (yani muhtelit hayat sigortalarına) uygulanabilmesini tamamen engellemişlerdir*. Böylece devletin sosyal güvenlik sistemini kuvvetlendirmek amacıyla hayat sigortaları için kabul ettiği BSMV istisnası; yine devletin başka bir organı; yani yargı organı tarafından büyük ölçüde etkisiz hale getirilmiştir. Hukuk bu mudur?